

Arapça Fiil Cümlesi Ustalık Sınıfı

3. Ünite: Fail-Fiil Uyumu Kaideleri

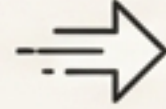
Fiil cümlesinin temel yapı taşlarını ve eril-dişil uyumunun inceliklerini adım adım keşfedin.

Fiil Cümlesi (الْجُمْلَةُ الْفِعْلِيَّةُ) Nedir?

Arapçada bir eylem bildiren kelimeyle, yani fiil ile başlayan cümledir.
Her fiil cümlesinin iki temel ve ayrılmaz ögesi vardır:

FiİL (الْفِعْلُ)

Cümlenin eylemini,
hareketini bildirir.

FAİL (الْفَاعِلُ)

Eylemi gerçekleştiren
öznedir.

خَرَجَ مُحَمَّدٌ مِنَ الْفَصْلِ.

(Muhammed sınıftan çıktı.)

Temel Kaide: Fiil Daima Tekil Başlar

Fiil, cümlelerin başında yer aldığı anda, faili (öznesi) ikil (tesniye) veya çoğul (cem'i) olsa bile **daima tekil (müfret)** formda gelir.

Fail Değişir, Baştaki Fiil Değişmez		
وَقَفَ	الطَّالِبُ	(Öğrenci durdu.)
وَقَفَ	الطَّالِبَانِ	(İki öğrenci durdu.)
وَقَفَ	الطُّلَابُ	(Öğrenciler durdu.)

Müzekker (Eril) Fail ve Fiil Uyumu

Fail müzekker olduğunda, fiil de temel eril formunda gelir.
Bu, bizim başlangıç noktamızdır.

غَسَلَ أَحْمَدُ وَجْهَهُ.

(Ahmed yüzünü yıkadı.)

يَذُرُّسُ خَالِدٌ فِي
الْجَامِعَةِ.

(Halid üniversitede okuyor.)

يَخْرُجُ سُلَيْمَانُ مِنْ
الْبَيْتِ.

(Süleyman evden çıkıyor.)

Müennes (Dişil) Fail: Fiil Nasıl Uyum Sağlar?

“Peki, eğer failimiz Ahmed değil de Zeynep ise fiil nasıl değişir?”

Mazi Fiil (Geçmiş Zaman)

Fiilin sonuna cezimli bir ‘te’ (تْ) eklenir. Bu eke ‘Tâ-i Te’nis’ denir.

[Fiil Kökü] + تْ

شَرِبَتْ → شَرِبَتْ

Muzari Fiil (Şimdiki/Geniş Zaman)

Fiilin başındaki eril ‘ye’ (يَ) harfi, dişil ‘te’ (تْ) harfine dönüşür.

تْ → يَ

يَشْرَبُ → تَشْرَبُ

Karşılaştırmalı Örnekler: Eril ve Dişil Uyum

Şimdi kuralları cümle içinde görelim. Farkı gözlemleyin.

Müzekker (Eril) Fail	Müennes (Dişil) Fail	Zaman
غَسَلَ أَحْمَدُ وَجْهَهُ.	غَسَلَتْ زَيْنَبُ وَجْهَهَا.	Mazi (Geçmiş)
تَنَاوَلَ خَالِدٌ الْفُطُورَ.	تَنَاوَلَتْ لَيْلَى الْفُطُورَ.	Mazi (Geçmiş)
يَدْرُسُ خَالِدٌ فِي الْجَامِعَةِ.	تَدْرُسُ عَائِشَةُ فِي الْجَامِعَةِ.	Muzari (Şimdiki)
يَخْرُجُ سُلَيْمَانُ مِنَ الْبَيْتِ.	تَخْرُجُ عَائِشَةُ مِنَ الْبَيْتِ.	Muzari (Şimdiki)

Özel Durum: Akılsız Varlıkların Çoğulları

Eğer fail, insan dışındaki bir varlığın çoğulu ise (örn: yıldızlar, arabalar, kitaplar), Arapça dilbilgisinde **tekil ve dişil (müfret müennes) kabul** edilir.
Bu nedenle fiil de tekil dişil formda gelir.

Fail	Mazi Fiil	Muzari Fiil
النُّجُومُ (Yıldızlar - Akılsız Çoğul)	لَمَعَتِ النُّجُومُ. (Yıldızlar parladı.)	تَلْمَعُ النُّجُومُ. (Yıldızlar parlalar.)

Bu kural, Arapçada sıkça karşınıza çıkacak önemli bir özelliktir.

Şimdi Sıra Sizde! (Alıştırma 1)

Sıra Sizde

Aşağıdaki cümlede yer alan müzekker faili müennes forma dönüştürerek cümleyi yeniden yazın. **Fiildeki değişikliğe dikkat edin!**

نَظَّفَ الْوَلَدُ الْغُرْفَةَ.

(Oğlan çocuğu odayı temizledi.)

..... الْبِنْتُ الْغُرْفَةَ.

Cevap: Alıştırma 1

نَظَّفَتِ الْبِنْتُ الْغُرْفَةَ.

Neden?

- Fail الْوَلَدُ (eril) yerine الْبِنْتُ (dişil) geldi.
- Fail dişil olduğu için, mazi fiil olan نَظَّفَ'nin sonuna Tâ-i Te'nis, yani ت eklenir.

Şimdi Sıra Sizde! (Alıştırma 2)

Cümledeki dişil faile uygun olan doğru fiili seçin.

... السَّائِحَةُ بِالْأَدَبِ.

(Turist, edeple ...)

A) يَتَكَلَّمُ

B) تَتَكَلَّمُ

Cevap: Alıştırma 2

B) تَتَكَلَّمُ

تَتَكَلَّمُ السَّائِحَةَ بِالْأَدَبِ.

Neden?

- Fail السَّائِحَةُ (dişil) olduğu için, muzari fiilin eril `يَ` ile değil, dişil `تَ` ile başlaması gerekir.

Ustalık Meydan Okuması

Aşağıdaki kısa hikayede geçen `عَلِيٌّ` karakterini `لَيْلَى` ile değiştirin ve tüm fiilleri yeni faile uyacak şekilde dönüştürerek hikayeyi yeniden yazın.

Orijinal Metin

نَهَضَ عَلِيٌّ مِنَ النَّوْمِ، تَوَضَّأَ ثُمَّ صَلَّى صَلَاةَ الصُّبْحِ وَدَخَلَ الْمَطْبَخَ وَتَنَاوَلَ الْفُطُورَ.
وَضَعَهُ بَعْضَ الْكُتُبِ فِي الْحَقِيبَةِ وَخَرَجَ...

Dönüştürme Alanı

..... نَهَضْتُ لَيْلَى مِنَ النَّوْمِ،

Cevap: Uсталık Meydan Okuması

نَهَضْتُ لَيْلِي مِنَ النَّوْمِ، تَوَضَّأْتُ ثُمَّ صَلَّيْتُ صَلَاةَ
 الصُّبْحِ وَدَخَلْتُ الْمَطْبِخَ وَتَنَاوَلْتُ الْفُطُورَ.
 وَضَعْتُ بَعْضَ الْكُتُبِ فِي الْحَقِيبَةِ وَخَرَجْتُ...

Önemli Bir Ayrıntı: Çoğul Fail ve Cinsiyet Uyumunu

Peki, failimiz çoğul ve müennes (dişil) ise ne olur? **Unutmayın:** Baştaki fiil daima tekil kalır, ancak cinsiyet uyumunu korur!

خَرَجَتِ الْعَامِلَاتُ مِنَ الْمَصْنَعِ.

(Kadın işçiler fabrikadan çıktı.)

Fail: الْعَامِلَاتُ (çoğul, müennes)

Fiil: خَرَجَتِ

Açıklama: Fiil, fail çoğul olmasına rağmen **tekil** formdadır (خَرَجْنَ değil).

Ancak fail dişil olduğu için sonuna Tâ-i Te'nis (تِ) almıştır.

3. Ünite Anahtar Kurallar Özeti

Fiil cümlesi daima bir **fiil** ile başlar, ardından **fail** (#A3) gelir.

Fiil, cümlenin başında failin sayısı ne olursa olsun daima **TEKİL** formdadır.

Fail **müennes** (#07A33) ise fiil de ona uyar: Mazi fiilin sonuna **تْ** (تْ) eklenir, Muzari fiilin başına **تْ** (تْ) gelir.

Akılsız çoğul failer, dilbilgisel olarak **tekil ve dişil** kabul edilir ve fiilleri de buna göre çekimlenir.